

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravištvo: Ljubljana, Selenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštn. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Vojna in nevtralci.

Ko je Grey izjavil, da bi Anglija tudi ne trpela mnogo manj, če bi ostala nevtralna, je pač mislil le na kratko vojno in na prve ovire v trgovini, ki bi jih morala povzročiti vojna. Zgodilo se je drugače. Vojna traja že nad dve leti. Angleški izvoz je pa presegel šele meseca junija tisto višino, ki jo je dosegel leta 1913, in sicer samo za 7:4 milijone funtov. Povsem drugače so se razvile razmere v nevtralnih deželah. Vojna kriza je obstajala v industriji nevtralnih deželah dalje nego v vojujočih; davno se je že industrija vojujočih dežel prilagodila potrebam, ko je tičala industrija nevtralcev še vedno v težki krizi. Danes pa ima industrija nevtralnih držav prav dobro konjunkturo, dočim ista zopet ponehava v vojujočih državah. Vojna izrablja najprej to, kar ima v svoji okolici, polagoma pa seza tudi po onem, kar imajo nevtralne dežele.

Enak pojav se razvija tudi v nevtralnih deželah. Čeprav ima njih trgovina obilo težkoč, ki se vedno iznova pojavljajo, je vendar izredno ugodna. Tako se je dvignil izvoz iz Švice, ki je znašal 1376:4 milijonov frankov leta 1913 na 1670:1 milijonov frankov leta 1915. Uvoz je bil tudi še leta 1915 večji, a le malo, namreč okroglo za 10 milijonov frankov, dočim je znašal uvoz leta 1913 543 milijonov frankov več. Švica je vpeljala tudi dragih kovin skoro za 41 milijonov več (leta 1913 le 23:6 milijonov).

Če primerjamo švicarsko trgovino pred vojno, opazimo, da se je Švica, odkar ima carinsko vojno s Francijo, približala Nemčiji. Od leta 1904 do 1913 se je zvišal uvoz iz Nemčije za 66 odstotkov, oni iz Francije pa le za 10 odstotkov. Nemčija ima pri trgovini s Švico velik dobiček. Po nemški trgovinski statistiki se je uvoz v Nemčijo iz Švice od leta 1890 do 1913 komaj zvišal (za 23 odstotkov), dočim se je izvoz v Švico potrojil ter je leta 1913 presegal izvoz za 322:8 milijonov mark ali okolo 151 odstotkov. Švica ku-

puje velik del tvorniškega blaga (več nego polovico) v Nemčiji. Samo iz Nemčije dobiva Švica še enkrat toliko izdelkov kakor iz vseh zaveznih držav skupaj. Razumljivo je torej, zakaj je zlasti Nemčija interesirana na tem, da ohrani ugodne trgovinske razmere s Švico. Teh trajnih in važnih interesov se ne sme prezreti zaradi trenutnih koristi . . .

Švicarski, pa tudi listi drugih nevtralnih držav, so jeli sedaj razpravljati o vprašanju trgovske vojne po tej vojni med vojujočimi državami. Nevtralnim državam se dozdeva potreben skupen nastop. Taka združitev ni povsem lahka, ni pa tudi ne za zametovati, ker utegne oslabiti navdušenje za trgovinsko vojno . . .

Nastane pa še druga nevarnost za industrijo vojujočih dežel, če bo vojna trajala le predolgo in se bo potem nadaljevala s trgovinsko vojno. Konkurenca v nevtralnih državah jim bo postajala vedno nevarnejša. Najprej se bo stekal kapital sam v nevtralne dežele iz vojujočih dežel, da tam svobodno gospodari; potem pa bodo skušale nevtralne dežele dvigniti domačo industrijo. Neglede na Zedinjene države, ki bodo vbodoče kot industrijska dežela na prvem mestu, se tudi druge nevtralne dežele zanimajo za razvoj industrije. Tako so na primer leta 1915 izdelali in pridelali na Kitajskem mnogo več pavolnih izdelkov in pridelkov nego prej, pa jih tudi dobro prodali. Že sedaj dela tam nad 30 tkalnic in v njih nad milijon vreten in 4610 stavev, ki lahko izdelajo 700.000 bal preje in 1:38 milijona kosov blaga po 40 jardov (1 jard je 0:91 metra).

V Braziliji so osnovali celo tvornice za barve ter skušajo lastne rude doma obdelati.

Enake vesti, če tudi sedaj še bolj poredkoma, prihajajo iz drugih dežel. Pričakovati smemo torej, da bodo nevtralci, če bo vojna dolgo trajala, osnovali svojo lastno industrijo, tako da si bo morala industrija vojujočih držav iskati popolnoma iznova svoj trg. Vojna je parni valj: ene tlači in uniči; za ene pa ustvarja nova raz-

vojna pota. Največ koristi bodo imele od nje izvenevropske agrarne dežele, ker jim da gospodarsko in nekaterim tudi političsko samostojnost.

Konferenca socialistov nevtralnih držav.

V Hagu na Nizozemskem se je vršila od dne 31. julija do dne 6. avgusta konferenca socialistov nevtralnih držav. Navzočih je bilo 13 delegatov, in sicer so zastopali Nizozemsko, Dansko, Argentinijo, Švedijo, Španijo in Zedinjene države. Navzočen je bil tudi tajnik mednarodne socialistične pisarne sodrug Kamil Huysmans. Iz Švice in Norvegije ni bilo delegatov, ker niso mogli dobiti potnih listov. Iz razprav na konferenci je razvidno, da so bili udeležniki prepričani, da te vojne ne konča zmaga tega ali onega orožja, ter da je prišel trenutek, ko treba razmišljati o tem, kako naj se konča prelivanje krvi in kakšni naj bodo pogoji, ki bi mir omogočili. Spričo tega dejstva mora biti naloga socialistov nevtralnih držav, da se brez sovraštva in brez strasti do katerekoli stranke internacionale porazgovore o potrebi akcije za mir. Konferenca je v tem pogledu izpolnila svojo nalogo. Nekoliko težaven je bil pregled političskih in gospodarskih nagonov velikih evropskih držav za zastopnike malih nevtralnih držav; tudi presojujejo te zapletene nacionalne razmere drugače nego pripadniki velikih držav. Zato pa naj tej konferenci marsiktera dobra zasnova, ki jo je glede na ta vprašanja izprožila bazelska konferenca že pred vojno, tukaj ni našla odziva. Zlasti nepristranski in učinkovit je bil nagovor poročevalca sodruga Troelstra. Taktičska misel njegovega govora je, da naj si socialistične stranke posameznih dežel ohranijo svobodo napram svojim vladam in meščanskim strankam ter se med seboj sporazumejo glede pogojev za mir, in sicer kakršnega v prvi vrsti zahteva mednarodni socialistički program. Seveda se mora tak korak napraviti le sporazumno

LISTEK.

Mali listek.

Stoletnica cigarete.

Cigareta je bila v Evropi pred sto leti povsem neznana. Poznali so jo le diplomatje in plemstvo. Izdelovati je začel cigarete trgovec v Hamburgu, ki je bival dalje časa v Srednji Ameriki. Udomačila se je cigaretta v Evropi šele po francoskih Napoleonovih vojnah, in sicer so vojaki videli cigarete v španski vojni ter so se jih navadili delati in jih od tam raznesli po Franciji in Nemčiji. Dandanes kadijo milijoni po vsem svetu cigarete. S cigareto se človek naslaja, tolaži, navdušuje; pomirja in razburja svoje živce: ljudje smatrajo cigarete za obče zdravilo in tešilo. Cigaretta je postala prava potreba; zbudila je strast do kajenja. Sedanji vojni čas greni marsikomu življenje, ker ne

more dobiti zadosti cigaret. In vendar so cigarete razvada, mladini zlasti škodljiva razvada.

Milo za domačo rabo.

Milo je kemiška spojina maščobe in luga. Za izdelovanje mila se lahko porablja vsaka maščoba, živalska in rastlinska in tudi tista maščoba, ki opade v gospodinjstvu. Maščoba je lahko tudi žarka. Doma napraviš lug lahko iz bukovega pepela; napravi se pa tudi iz petih delov apna in enega dela sode. Pepel se polije z vodo ali kropom; dobro je dodati tudi nekaj živega apna. Milo napravimo doma takole: Maščoba, ki v gospodinjstvu ni več za rabo, se naj devlje sproti v kad ali pokončen sod. Mast ali mešanico je treba vedno zalivati z lugom, ki naj bo vedno pripravljen v čeburu, stoječemu toliko višje, da tekočina iz njega lahko odteka v spodnjo kad z mastjo. Lug se dela v čeburu sproti iz pepela in vode; a voda mora pepel vedno pokrivati. Od časa do časa treba vreči

v čeber nekaj novega pepela, obenem pa kos živega apna, da ostane lug bolj pereč ali jedek. Kadarkoli damo vkad za maščobo kaj toščice, spustimo skozi veho v dnu iz čebra na maščobo nekaj luga. Lug in maščoba se v spodnji kadi predelata sama od sebe brez kuhanja v milo, ki je sicer tekoče, a prav porabno za pranje in čiščenje. Če se nabere v kadi več mila nego ga je treba sproti za dom, pa to tekoče milo osolimo in prekuhamo v trdo milo. V posodo, v kateri hočemo milo kuhati, nalijemo vode, je močno osolimo, prilijemo tekočega mila in to mešanico kuhamo. Ko se dobro prekuha (treba za to par ur), jo odstavimo, da se ohladi, in posnamemo raz tekočino pene. Te pene so milo. Pene spravimo v posodo, v kateri se dajo topiti, jih razpustimo na ognju in jih vlijemo v drugo primerno posodo, da se shlade in strdijo. Ko se to zgodi, je milo gotovo; treba ga je samo razrezati v kose in spraviti. Če pridamo mešanici, pred-

in mednarodno, da utegne vplivati. Ta apel meri v prvi vrsti na francoske socialiste, ker je prav nedavno njih večina proglasila kot predpogoj za obravnave nemogoče, skoraj neresne zahteve, dočim se nemški socialisti sestanku mednarodne pisrne ne upirajo, marveč sestanek še priporočajo.

Konferenca je sklenila na podlagi razprav dve resoluciji. Prva (ekonomske komisije) pravi, da je edina delavska politika svobodna trgovina. Resolucija zahteva zaradi tega mednarodno trgovsko politiko z neovirano zamenjavo blaga med narodi, njih kolonijami in protektorati ter svobodo morja. Ta politika popolne trgovinske svobode pripravljajo pot svetovni produkciji na socialistički podlagi.

Druga resolucija (politiške komisije) vsebuje temelje za pripravo in doseg miru ter zahteva, da se najprej socialističke stranke vojujočih dežel sporazumejo.

Socialistiške stranke bodo torej morale najti pot do sporazuma med seboj. Kakšen uspeh bo imela ta iniciativa, to nam pokaže bližnja bodočnost. Stranke se bodo morale v prvi otresti tistih elementov, ki se brezobzirno zavzemajo za nadaljevanje vojne, če je ta v interesu družabnih organizacij ali pa ne in če se ujema s socialističnimi načeli ali ne. Ko se izvrši to, bodo utegnile stranke ustreči zahtevam haške konference in se s tem tudi približati miru.

Svetovna vojna.

Odkar so zavzeli Italijani Gorico, so se zopet ustavili ob novi bojni črti. Mesto Gorica leži sedaj neposredno pred našo fronto. Za hišami predmestij nabirajo Italijani svoje napadalne kolone in streli iz italijanskih baterij, postavljenih na zapadnih višinah, letijo noč in dan čez mesto. — Italijanski sunek na Ljubljano, ki bi se imel izvršiti po italijanskih vojaških kritikih iz goriške baze, je vstavljen kred našo novo fronto na Goriškem istotako, kakor že napovedani pohod v Trst pred našo novo kraško fronto. Italijani niso prišli bližje Trstu, kakor so bili začetkom vojne, kajti pozicije ob devinskem bregu so bile komaj dotaknjene z opustitvijo doberdobskih pozicij.

Na soški fronti že par dni ni nikakih posebnih dogodkov, položaj je neizpremenjen. Pač znamenje, da se nahajajo Itali-

jani hitro za Gorico in za Doberdobom pred novimi avstrijskimi pozicijami, ki so trdne in katerih zavojevanje ni lahka naloga. Parkrat so že navalili Italijani na nove pozicije, kakor da so hoteli poskusiti njihovo odporno silo. Mogli so se prepričati, da je odporna sila novih obrambnih črt avstrijskih jaka in da ne bo mogoče premagati jih lahko, kakor so si predstavljali po zmagi pri Gorici, za katero pa se imajo pravzaprav zahvaliti le dogodkom na severu. Brez dvoma se Italijani pripravljajo na velik naval na našo bojno črto.

Nadaljuje se pa na soški fronti obstrelejanje s topovi. Infanterijski napadi so redkejši. Na koroški in tirolski fronti je bolj mirno.

Avstrijski letalski napadi so v preteklem tednu večji del pristanišča v Benetkah razbili. Za zopetno zgraditev pristanišča bo treba 12 milijonov lir. Prvi obrok, en milijon lir, je vlada nakazala mestni upravi.

Italijanski naučni minister Rufini je razposlal predstojnikom visokih in srednjih šol okrožnico s prošnjo, naj se po zgledu dijakov iz Rima udeleže potrebnega izdelovanja municije. »Agenzia Italia« dostavlja, da morejo dijaki nadaljevati delo v municijskih tovarnah tudi po otvoritvi šolskega leta; uživali bodo olajšave glede nadaljevanj svojih študij.

V Italiji bo čez zimo zlasti primanjkovalo premoga, ker ga Anglija ne more dovolj dobaviti.

Zruskega bojišča poročajo:

Precejšen mir, ki je zavladal zadnje dni na glavnih severnih bojiščih, je trajal tudi v nedeljo. Le v Karpatih se boji nadaljujejo in so prestolonaslednikove čete izvojevale nove važne uspehe. Tudi na zapadnem bregu Stohoda postaja bojno delovanje vedno živahnejše. Vojni strokovnjaki pričakujejo, da bo trajalo še precej časa, predno bodo mogli Rusi svoje izgube na ljudeh in municiji nadomestiti ter poudarjajo, da so Rusi svojim ciljem Kovel, Lvovu, Ogski v zadnjih dneh niso približali niti za korak, kar pomeni za nas že samo na sebi toliko, kakor zadobljeno zmago.

»Lokalanzeiger« poroča: V vzhodni Galiciji vlada že nekaj dni mir. Varati pa se ne smemo o tem, da se pripravljajo tam novi ogromni boji.

Francoski vojaški kritiki smatrajo, da bodo trajali veliki boji na ruski fronti le še šest tednov. Potem prične namreč je-

sensko vreme, ki bo oviralo nadaljne operacije. Vojaški kritiki dvomijo, da bi se v tem času posrečilo Rusom več, kakor zasesti nekatere leta 1915 izgubljene strateške točke.

Preko Stokholma poročajo: Ruski gardni polki so bili v bojih pri Stanislavovu popolnoma decimirani. Izgubili so po 31 do 78 častnikov in 1679 do 3761 mož, tako da se jih je moralo poslati v zaledje, kjer bo preteklo pol leta, predno bodo izgube zopet nadomeščene.

Posbno strašne so ruske izgube tudi v bojih ob Zloti Lipi, kjer poskušajo Rusi v strohovitem ognju sovražne artiljerije forsirati prehod preko reke.

Vsekakor pa je pričakovati še to jesen novih ljutih ruskih napadov, ki bodo imeli namen odpreti pot v Kovel, Levov in na Ogrsko. Znamenja pa kažejo, da je sila navala zlomljena in ruski listi sami priznavajo, da je postal odpor centralnih držav hujši.

Na francoskem bojišču divjajo boji dalje. Zlasti so uprizorili v Flandriji ljut napad. Nemci pred Verdunom so zopet zastavili vse sile. Priznati se mora, da je francoska obramba krepka in da tudi Angleži mnogo vojaštva žrtvujejo, zlasti onega iz kolonij.

Balkansko bojišče je oživelo. Že prej so dohajala tuja poročila z Balkana, ki so poročala o posameznih praskah s srbskim in angleškimi četami, ki so poskušale prodirati zlasti ob Dviraskem jezeru v Macedoniji. Sedaj so pričele prodirati tudi nemške in bulgarske čete in so prestopile grško mejo. Bojna črta se razteza od Florine pa do Demirhisarpa in Seresa; oba prva kraja so že zasedle čete osrednjih držav. Bulgari na grškem ozemlju niso sneli grških zastav.

Bulgarsko-nemška bojna črta je oddaljena od Soluna okolo 60 kilometrov, do utrd, ki jih je napravil Sarraill v polkrogu pa imajo še dan pohoda. Glavni boji so se vršili doslej ob obeh straneh reke Strume pri Florini in pri Demirhirsarju. Napad ima v prvi vrsti namen onemogočiti Sarraillovo ofenzivo.

O Rumuniji pravijo, da je tam napestost ponehala, kar pa nikakor ne jamči za nevtralnost Rumunije. Ententa na vse pretege hujska. Rusija je napravila pri Renah ob Donavskem izlivu pet kilometrov dolge pristaniške naprave. Zlasti groze ruski listi Bulgariji, ker je prekoračila grško

no jo kuhamo, nekaj čiste smole ali terpentina, je milo lepše barve in boljše za rabo.

Nekaj besed o kunčjem mesu.

Pod Rožnikom v Ljubljani imamo priliko si ogledati vzorno rejo kuncev. Naši dosedanji rejci so imeli rejo kot šport, le v industrijskih krajih se je gojil kunec že dalje časa zaradi mesa. V Zagorju ob Savi imamo v koloniji mnogo praktičnih zajčjih hlevov in ravno letos se je reja kuncev jako razmnožila. Vse kaže, da bo de tudi kunčje meso kmalu zavzemalo v prehrani važno mesto, kakor je bilo to doslej le v Belgiji, na Francoskem in v Angliji. Od tam smo tudi dobili mnogo res lepih živali, ki se odlikujejo po mnogih dobrih lastnostih. Razni predsodki, ki jih imajo ljudje o kunčjem mesu so popolnoma neosnovani in številni slučajji potrjujejo to. Kolikokrat se je že zgodilo, da so jedli ljudje nevedoma kunčje meso, pa so hvalili na vse pretege, kako da so dobre »piške« ali »zrezki« itd. V vojnem času smo se navadili že marsikaj in zakaj ne bi segali tudi po kunčjem mesu. Profesor dr. Raebiger, vodja bakteriološkega inštituta v Halle na Sali pravi, da vsebuje

kunčje meso 59:85% vode in 40:15% trdih sestavin, dočim imajo druge mesne vrste od 68—75% vode in le 24—31% drugih sestavin. Torej je kunčje meso po svojih sestavinah izmed najbolj redilnih. Treba je le pravilne priprave in vsi dosedanji predsodki bodo takoj odpadli. Kunčje meso je pripravno za vse vrste jedi. Veliko važnost polagam na razne juhe, da prihranimo drago mast. Tako je nam maloznana juha poljski ali ruski boršč, o kateri pišejo naši vojni vjetniki. Napravljajo se jo skoraj tako, kot zeliščno juho, le da je v njej tudi meso raznih vrst. Tako-le bi jo napravili: Mladega kunca zrežemo na primerne dele in ga mehko skuhamo z raznimi zelišči kakor: peteršiljem, zeleno, kolerabo, korenčkom, čebulo in zeljem. Našteto sočivje zrežemo na male kocke in rezance. Lahko pridenemo tudi na kocke zrezanega krompirja. Osolimo in popoprano in juha je gotova. Če pa pridenemo tej juhi za dobro pest gob, lahko juho okisamo. Zraven napravimo pa ali žganjce, cmoke ali zličnike. Zadnjih ni treba posebej kuhati — zakuhamo jih kratkomalo v juhi. Obara iz zajčjega mesa je prav dobra. Za gulaš ali paprikaš je kunec zelo pripraven. Lovsko pečenko na-

pravimo tako: Kunca nadrgnemo s stolčenimi brinovimi jagodami in poprom ter ga nasolimo. Zavijemo ga v smrekove vejice, (ki smo jih malo potolkli) in ga zavijemo v kisu namočeno ruto. Nato ga obtežimo in ga pustimo dva dni na hladnem prostoru. Potem ga pa polijemo z vročo kvašo (paco) in delamo ž njil kot z divjačino. Priporočati pa je, da namočimo kunčje meso pred pripravo v slani vodi, kjer naj leži pol ure. Sploh je uporaba kunčjega mesa raznovrstna. — Po Račiču Božo.

Za one, ki ne morejo spati.

Mnogo jih je, ki ne morejo spati — ali radi skrbj, ali vsled velike utrujenosti. Je pa tudi takih, ki ne morejo spati, ker se jim predobro godi, kajti prepoln želodec tudi rad moti spanje. Kdor ne more spati, naj poskuša vzeti dva kosa vate, ki jo more za par vinrje dobiti v lekarni. To vato naj namoči v hladni vodi in naj potisne v vsako nosnico po en kos vate. Vlažna vata ne škodi nič, more pa mnogo koristiti. Naš nos je v zvezi z možgani. Hladnost iz vate prihaja v možgane in jih osveža. Tako more potem človek zaspati.

mejo ter začela ofenzivo na Balkanu ter se vrše celo volitve na Grškem pod nadvojnjo.

Grčija hoče še ostati nevtralna, dasi se vrš celo volitve na Grškem pod nadzorstvom entente.

Turki so imeli nekaj uspehov v Aziji proti Rusom, ki jih priznavajo tudi Rusi. V Petrogradu pa vendar ukajo, da bodo močne utrdbe južno od Erzeruma ustavile turško prodiranje. Tako poroča pariški »Journal«. Drugod ni posebnih dogodkov.

Domači pregled.

Ljubljanska vojna kuhinja se v kratkem razširi, ker so dosedanji prostori pretesni. Če bo treba, bo napravila občina še eno kuhinjo v drugem delu mesta

Preskrba neizogibno potrebnih reči. Izšla jenova cesarska naredba, ki bo omogočala vladi, da bo mogla znatno vplivati na prodajo in ceno neizogibno potrebnih stvari. Da ne bi nazadovalo izdelovanje, bo vlada pri danih pogojih lastnika lahko prisilila, da bo moral nadaljevati izdelovanje, ali pa bo država brezplačno prevzela dotično podjetje. Bistvo naredbe je, da bo vlada mogla izsiliti produkcijo, kakor jo more že zdaj izsiliti pri preskrbi premoga in petroleja ter pri poljskih delih. Po naredbi se lahko preskrbovanje takih potrebščin tudi za posamezne kraje ali občine izroči posameznim osebam, nezanesljivim osebam pa se lahko popolnoma prepove kupčevanje z njimi. Tudi glede navijanja cen obsega naredba važno določbo. Doslej so bili le prodajalci kaznivi, odslej bo sploh prepovedano, ponujati več, kakor prodajalec zahteva, če se zgodi nakup v svrhu nadljne prodaje.

Promet s kavo bo preurejen. Odredilo se bo, da mora vsakdo, kdor ima 600 kilogramov kave, svojo zalogo naznaniti centrali za kavo do 31. avgusta. Uvedle se bodo najvišje cene za kavo in izdale posebne določbe glede mešanja kave in kavinih esenc.

Dolžnost naznanila o uspehu mlačve. Da se čim preje dobi zanesljiv pregled o množini žita v deželi, je c. kr. deželna vlada za Kranjsko na podstavi § 14 cesarske naredbe z dne 11. junija 1916, drž. zak. št. 176 odredila, da morajo vsi lastniki poljedelskih podjetij tekom 14 dni po končani mlačvi naznaniti pristojnemu županstvu, koliko so namlatili. Županstva sestavijo potem občinski pregled ter ga odpošljejo okrajnemu glavarstvu. Ta pregled je tudi nekak pripomoček pri določanju, koliko morajo posamezni kmetje oddati žita vojno-žitnoprometnemu zavodu. V Ljubljani morajo posestniki do 16. septembra 1916 zanesljivo naznaniti v mestnem gospodarskem uradu, koliko so namlatili. Kdor bi z mlačvijo odlašal ali pa naznanilo opustil, bo strogo kaznovan.

Nezgoda. V Kisovškem rovu pri Zagorju ob Savi je ponesrečil rudar Rudolf Ulé v petek, dne 18. avgusta. Padla je nanj plošča premoga, ki mu je zlomila roko in ga pritisnila čez trup. Ponesrečenca so prepeljali v ljubljansko deželno bolnico.

Samomor zaradi bede. Dve sestri, obe šivilji, stari 42 in 44 let, sta se zaradi bede usmrtili na Dunaju. Starejšo sestro je bila pred nekaj časom zadela kap in ni mogla nič več delati, mlajša je torej morala za obe skrbeti in še starejši streči. Živeli sta že dolgo v največji bedi in končno omagali ter si končali življenje.

Roparski napad na Dunaju. V notranjem okraju na Dunaju je doslej še neznan ženska napadla 80 let staro trgovko Cecilijo Hötschl, ji zavila ruto okrog vratu in jo toliko časa davila, da je starka omedlela. Roparica je na to vlomila v omaro in pokradla nekaj dragocenosti. A to ji ni

zadostovalo. Stekla je v bližnjo prodajalno gospe Hötschlove in pozvala ondu mudečo se postrežnico, naj gre hitro domov, češ, stari gospe je slabo. Postrežnica je šla klicat svojega sina. Ta hip je porabila napadalka, da je ukradla iz miznice 43 K; do papirnatega denarja ni več mogla, ker se je med tem vrnila postrežnica s svojim sinom. Roparica je kakih 26 let stara.

Avstrijska poslanska zbornica, ki ne zboruje odkar se je vnela vojna, je v tem času izgubila 35 članov in sicer 7 nemških nacionalcev, 5 nemških krščanskih socialcev, 2 nemška socialna demokrata, 3 Poljake, 2 Jugoslovana, 11 Čehov, 2 Malorusa in 1 Italijana. Umrlo jih je 22, med njimi poslanca Mandić in Povše, eden, dr. Pollauf, je padel na bojišču, dva sta odložila mandate, izgubili so mandate, češki poslanci Buřival, Choc, dr. Kramař, dr. Rašin, Netolický in Vojna, maloruska poslanca Kurilovič in dr. Markov ter koroški slovenski poslanec Grafenauer. Obesjen je bil italijanski poslanec dr. Battisti.

Ogrski državni zbor je sklepal te dni o zvišanju dohodnine in obrtarine ter o davku od imetij. Avstrijska vlada je že uveljavila enako naredbo s § 14. za to državno polovico.

Debata o miru. Nemška socialna demokracija je jela zbirati podpise za peticije na državnega kanclerja, kakor smo že zadnjič poročali. Peticije se izjavljajo proti vsakršni aneksiji in zahtevajo nedotakljivost nemške države, političko neodvis in svobodni gospodarski razvoj. Debatirajo pa o mirovnem vprašanju tudi druge stranke. Zvezna nemška vlada pripravlja tudi nov cenzurni red, kj bo najbrže precej razširil svobodo izražanja in razpravljanja v časopisju.

Največja vojna kuhinja je v Berlinu, in sicer skuha vsak dan 40.700 litrov jedi. Seveda samo opoldne.

Črnovojniška dolžnost na Nemškem. Oficielno se razglša, da nemška vlada sploh ne misli na podaljšanje črnovojniške dolžnosti, nego d je odpustila tudi že vpoklicane starejše letnike.

Glavni odbor francoskih socialistov je imel dne 6. in 7. avgusta v Parizu svoj sestanek, ki smo ga že zadnjič omenili. Sestanek je razpravljaj o stališču napram vladi in do mednarodne organizacije. Na zborovanju se je sprejela resolucija z nadpolovično večino, ki zastopa ob sedanjem položaju nastopna načela: 1. Obsoja imperijalizem in zavojevanja. 2. Priznava pravice vseh zatiranih narodov in zlasti pravico, da si da vsak sam ustavo. 3. Protestira proti kršenjem mednarodnega prava in pravic nevtralcev. 4. Zahteva, da se dožene, kdo je kriv vojne in zahteva garancij za trajen mir.

Velika korajža. Anglež, lord Northcliff, ki je lastnik največjih angleških časopisov, je bil v Italiji ter je obiskal tudi italijansko bojišče. Na povratku je v Rimu izjavil, da sklne Anglija šele tedaj mir, kadar bodo nemškega cesarja pripeljali na Angleško kot vjetnika — Northcliff je velik optimist, če resno misli, da bo človeštvo poslušalo njegove ukaze.

Svetovni pregled.

Trgovski podmorski čoln »Deutschland« se je vrnil iz Amerike ter je prispel v Bremen.

O vprašanju mržnje do Nemcev razpravljajo nemški časniki in učenjaki že dalje časa. Tudi Dunajska socialnodemokratska »Arbeiter-Zeitung« je objavila o

tem vprašanju članek, v katerem pojasnjuje vzrok. Med drugim pravi »Arbeiter-Zeitung«, kako je mogoče, da na primer nevtralci veruejjo o Nemcih najbolj nečuvne neresnice. Mnogi najboljši Nemci spoznaajo z grozo, kako je Nemštvo obdano od morja najpovršnejšega nerazumevanja in globokega sovraštva. Razlagati si ta pojav s »trgovsko nevoščljivostjo« ne gre, ker potem bi morala biti baš Anglija najbolj sovražena dežela, tudi ne s »strahom pred nemško vojaško močjo«, katere območje je mnogo manjše, kakor pa območje angleškega gospodstva na morju. Drugi zopet pravijo, d jae nemška diplomacija premalo vplivala na inozemsko časopisje, da je Nemčija premalo organizirala vpliv na jvno mnenje tujih narodov. Znani profesor mednarodnega prava Zorn meni v »Kölnische Zeitung«, da je Nemčija vedno premalo pazila na velikansko orgnizacijo ententnega časopisja. Tako je deloma sama zakrivila, da verjame velik del sveta laž, da gre v sedanji vojni za boj med splošnočloveškimi ideali in nemškim svetovnim nazorom. »Arbeiter-Zeitung« meni, da tiči pravi vzrok omalovaževanja vrednosti in pomena nemškega naroda v onem nemškem sistemu ali v nemški maniri, se povsodi pokazati gospoda. V vseh svojih notranjih uredbah je Nemčija danes gotovo na isti višini, kakor zapadne dežele, delavec ima n. pr. na Nemškem enake pravice in udobnosti, kakor na Angleškem. Razlika je pa ta, da se vrši na Nemškem vse v inenu javne oblasti, na temelju avtoritete in se trezni ljudski volji ne pripisuje nobenega pomena. Bismarckova era je potlačila Herderja, Kanta, Fichteja, Humboldta v ozadje. Ni na svetu naroda, ki bi imel toliko univerzalističnega duha, toliko tolerance in razumevanja za druge narode, ni ga naroda, ki bi tako malo asimiliraj druga plemena, kakor Nemci, in vendar verjame danes ves svet, da zastopa Nemčija nesvobodo, suženjstvo, reakcijo, Anglija pa ideje, svobode in razvoja, da pomeni Nemčija večno vojno, Anglija pa mir med civiliziranimi narodi. Vse to je zakrivil duh pretirne avtoritete, ki je posledica Bismarckove ere

Potres v Italiji. Iz Rimini se poroča, da je tam napravil potres posebno škodo. Palazzo Lestini z umetniškimi deli, stolna cerkev, glavno gledališče in velik nov kopalški hotel so skoro popolnoma uničeni. — V okolišu Milana se je odtrgal oblak in napravil velik škodo. Predilnica Vignano je uničena. Vedno bolj se kaže, da je potres v Italiji zadnje dni napravil ogromno škodo. V Pesaru so skoro vse hiše težko poškodovane, prebivalstvo prenočuje pod milim nebom. V 12 krajih v bližini srednje Jadranske obali je škoda tako velika, da je večina prebivalstva brez strehe. Okolo 20.000 kmetov je brez strehe in živeža. — V kopalšču Ricione, kjer je bilo 20.000 tujcev, so razen dveh hiš vsa poslopja podrti

Poneverjenja na Ruskem. Skoro vsak dan nam dunajski ali berolinski listi poročajo o novih škandalih, ki so razkriti na Ruskem. Zdaj javljajo, da so zasledili v Petrogradu v odboru za preskrbo rodbin padlih vojakov veliko poneverjenje in pravijo, da je žena ministrskega predsednika Stürmerja pneverila več milijonov.

Lakota na Rumunskem. Iz Bukarešte poročajo švicarski listi, da so sploh na Rumunskem vsa skladišča polna žita in da delajo veleposestniki przesijajne kupčije, delavstvo da trpi lakoto. Rumunska aristokracija ne more zaradi vojne v inozemska letovišča in se je zbrala v Constanzi, kjer živi razsipno in razkošno, dočim nima delavstvo ne zaslužka, ne živil in so se že zgodili poulični izgreddi.

V Krupovih tovarnah dela že nad 10.000 žena.

Volitve na Grškem so baje odgodene.

Avstrijske tovarne v Italiji je vlada prevzela v svojo upravo.

Trgovinska zapora nad Švedsko. Švedsko zunanje ministrstvo je dobilo od angleškega poslaništva uradno obvestilo, ki navaja, kakor Reuterjeva brzojavka, kot vzrok novih angleških izvoznih prepovedi potrebo, da se izkažejo importerji z garancijsko obveznostjo, potrjeno od švedske trgovinske komisije, glede izvoza iz Anglije, na mesto pojasnil, ki so jih morali doslej eksporterji po angleškem zakonu predložiti.

Grške čete v Makedoniji. »Baseler Nachrichten« poročajo: Grške vojaške oblasti v Makedoniji so dobile od vlade ukaz, da se naj Bulgarom povsodi umaknejo. Civilne oblasti pa ostanejo na svojih mestih, da skrbijo z varnost prebivalstva. Kraj Konstantin si daje nepresano poročati o položaju. Zaimis je konferiral z rumunskim poslanikom ter je nato poročal kralju.

Žrtve svetovne vojne. V Kodanju na Danskem so ustanovili posebno društvo, ki študira socialne posledice sedanje vojne. Zdaj je to društvo izdalo študijo o izgubah na zdravju in življenju v sedanji vojni, seveda samo o izgubah armad, ne da bi se vpštevalo, koliko beguncev, vjetnikov in otrok je med vojno umrlo. Po tem izkazu so imele četverozvezne države (Belgija, Angleška, Francija, Italija, Rusija in Srbija) doslej 2.853.000 mrtvih, 6.942.000 mrtvih ali ranjenih, 9.795.000 ranjenih in 2.082.800 invalidov. V koliko so priobčeni podatki zanesljivi, tega ni mogoče kontrolirati.

Amerika bogati. Ameriške tovarne imajo samo od četverozveze za več kakor 10.000 milijonov frankov naročil. Tovarna za izdelovanje brezdimnega smodnika »Carneys Point« zasluži na dan čistega

dobička 1.600.000 frankov. Betienem Steel-družba je samo leta 1915. napravila 225 milijonov dolarjev čistega dobička. Njen ravnatelj Schwab je sam dobil deseti del čistega dobička. Smodnišnica »Du Pont« je za leto 1915. izplačala 200 odstotne obresti svojim delničarjem.

Za tiskovni sklad »Delavaca« je daroval sodrug Sr. E. v Trziču 2 K. Iskrena hvala! Uprava.

Podporni sklad.

XXV. izkaz.

Anton Kristan za »Arbeiterwille« K 66.—, neimenovani K 1.—, skupaj K 67.—; prej izkazanih K 1862.23, skupaj K 1929.23.

Prispevke sprejema sodružica Alojzija Štebijeve, Ljubljana, Franca Jožefa cesta 5

Izdajatelj Ivan Mlinar.

Odgovorni urednik Viktor Zore.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Rudarski koledar za leto 1917

izide prav kmalu. Cena mu bo K 1.20 po pošti 10 vin, več. Vsebina bo bogateja nego je bila lani. Organizacije in zaupnike vabimo, da koledar čimpreje naroče pri: »Založba delavskih žepnih koledarjev« v Ljubljani, Šelenburgova ulica števil. 6. I.

„SIDA LIMONADNI PRAŠEK“ (velja 40 vin.) ter da tri do štiri kupice izvrstne žeje tešče osvežujoče pijače. Neobhodno potrebno za vojake, izletnike (turiste) in za domačo rabo. — SIDA MALINJI PRAŠEK (velja 40 vin.) služi v izdelavo 1 1/2 fruta izvrstne malinje marmelade, kakor tudi kot nadomestilo za naravni malinovec. — SIDA MED (velja 35 vin.) in je najcenejša in najboljša jed s kruhom, osobito kot maža za kruh. Novost za pecivo, SIDA PR ZA PEKO (imenovan Eikremin-Backpulver) v violetnem. — ju nadomešča pri vsakovrstnih pecivih izorno jajčni rumenjak in drože (kvas). Je izvsten pomoček pri izdelavanju peciva v gospodinjstvu. 1 zavojček stane 20 v. Pošilja se po pošti najmanj za 2 kroni po povzetju.

Naroča se pri JOS. BERDAJS, LJUBLJANA št. 5, e arska c.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopiju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a čl a n e :
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotledrež, Aržiše St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Rudolf Repič, št. Vid pri Zatični	od 9. do 11. ure	V sodnem okraju Višnjagora

Člani iz občin Zagorje, Kotledrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznica za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica števil. 6.

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg števil. 4, prvo nadstropje Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanov
	dopol.	popol.	
Dr. Koženina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Breskvar Viktor	1.—3. pop.		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Frančišk. ul. št. 4. pritličje
Dr. Kraigher Alojzij	1.—3. pop.		Poljanska cesta 18/I.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznica za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v najnujnih slučajih, Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v najnujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolnišcina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin, Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev in stroje za pletenje (Strickmaschinen) za rodbino in obrt. Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa. Ceniki se dobe za stonj in franko.